

Más földtulajdonosok ha nem is ily óriási összegeket, de négyszögölenként 50—60 fillér évi bért, tehát holdanként és évenként 800—1000 koronát követteltek, vagyis oly összeget, amelyért az illető hegyes, erdős vidéken akár két holdat is tulajdonul lehet kapni. Emellett azonban ki két, ki négy marhára ingyenes erdei legeltetést is követelt az erdőtulajdonostól, úgy hogy ily mértéktelen igények által a vasút létesítése teljesen lehetetlenné vált.

Az előadottak összefoglalásából tehát kitűnik, hogy az 1907. évi III. t.-cz. 8. §-ának jóindulatu intézkedése nemcsak hogy el nem érte azon célt, amelyet szolgáltni akart: az erdei iparvasutak létesítésének megkönnyítését, hanem ellenkezőleg, a viszonyokat súlyosabbá tette. Mert a kisajátítási eljárás nehézsége és roppant drágasága, továbbá a belsőségeknek a kisajátítás alól való kivonása utján az iparvasut építőjét még sokkal jobban kitette a földtulajdonosok kapzsiságának és mértéktelen követeléseinek, mint ahogy azok annak azelőtt ki voltak téve.

Ezek szerint tehát az alsóbbrendű vasutakról szóló törvényjavaslat 76. §-a az erdőtulajdonosok és fatermelők érdekében oly módon egészítendő ki, hogy mondassék ki a hozandó törvény szövegében, miszerint az iparvasut tervezőjének jogában áll saját választásához képest vagy az 1879. évi XXXI. t.-cz. 178 és következő §§-aiban szabályozott átszállítási engedélyezési eljárás, vagy pedig az 1907. évi III. t.-cz. 8. §-a értelmében megindítandó kisajátítási eljárás utján magának a földterületek igénybevételét biztosítani; továbbá, hogy az 1907. évi III. t.-cz. 8. §-a oly módon egészítettik ki, miszerint a kisajátítási jog a belsőségre, illetve kertekre is kiterjed.

A gyapjas pille (*Ocneria dispar*) 1908. évi károsításai.

Irta: *Földes János.*

Az „*Erdészeti Lapok*“ 1907. évi 1047. és következő lapjain ismertettem e hernyónak a múlt évben véghezvitt pusztításait. Nem lesz tehát érdektelen, ha károsításának menetét a folyó évre nézve is megismertetem. Bonyolította az idén a helyzetet, hogy a rendkívül kedvező idő által elősegítve egyéb hernyó is elszaporodott a gyümölcsösökben, minek megfigyelése a földművelési miniszter ur f. é. 15000/VI—3. sz. rendeletével tételt kötelező feladatává az erdőhatóságoknak. Legyen azért megengedve, hogy a gyümölcsösökben okozott károsításról, melyért a községek szintén az erdőt okolják, megemlékezzem, mielőtt az erdőben okozott kárra rátérnék.

Az idén a *gyűrűs pille* hernyója, melyet más években könnyűszerrel irthatni, vett óriási mennyiségével oly nagy erőt, hogy nem lehetett birni vele. Magam felügyelete alatt s közreműködésemmel végeztem irtását kertemben s mégis három darab cseresznyefát annyira tönkretett, hogy kiszáradt, a többi gyümölcsfa lombját is csak nagy ügygyel-bajjal menthettem meg féligmeddig a lerágástól.

Ehhez járult, hogy később a szél az erdőkből az *Ocneria dispar* apró hernyóját is a kertekbe sodorta, úgy hogy a sistarovecki erdőgondnokság erdőtől körülzárt községeiben főleg ez a hernyó okozta azt, hogy a gyümölcsfák mind lombtalanok lettek, mert a tőlük megtisztított fa 1—2 óra múlva ismét tele lett velük.

A solymos-milovai és lippai kerületben emellett a gyűrűs pille hernyója is oly hirtelen s nagy tömegben lépett fel, hogy az irtásukra fordított minden fáradság kárba veszett. Ez utóbbi pusztított főképp, bár kisebb mértékben s a népesség nemtörődése folytán, a berzovai és tótváradi erdőgondnokságok területén is.

Ellenben mindenféle rovar számbavehető károsításától ment maradt a pécskai, kladovai és valemarei erdőgondnokságok kerülete, hol gyümölcs igen bőven termett.

Hogy a községek, az irtásra szorítva, panaszokkal állottak elő az erdőkincstárral szemben, az szinte természetesnek látszik, ámbar a törvény nem ismerésén alapszik.

Április folyamán két helyről is ment panasz. Az egyikben a temesvármegyei gazdasági egyesület mint mezőgazdasági bizottság kérte a földmivelési minisztert, hogy a lippai m. k. erdőgondnoksághoz tartozó alliósi kincst. erdőben elterjedt gyapjas pille hernyói károsításának megszüntetése iránt illetékes közegeit utasítsa s az irtás végrehajtását az összes kincstári és magán-erdőkre kiterjeszteni kéri.

A másik felszólalást a főszolgabíró intézte a kincstári erdőhatóságához, mely szerint a kir. erdőfelügyelő által panasz tételén az alispánnál, hogy járása községeiben a gyümölcsfák a gyapjas pille által nagymennyiségben el vannak lepve, az előljáróságokat az irtásoknak a legnagyobb szigorral való foganatosítására hívta fel.

Minden szigorú intézkedésnek azonban hatása nem lehet, mert a kincstári erdőkben semmiféle irtás nem történik, azért a kártékony rovarok lehetőség szerint való pusztítását kéri ez erdőkben is.

Az illetékes erdőgondnokságoktól beszerzett adatok alapján mind a miniszterhez, mind a kir. erdőfelügyelőséghez a tényállás 1908. évi április közepén felterjesztett.

Amint ebből kitűnik, a gyapjas pille tényleg aggodalmat keltő módon el volt terjedve mind az alliosi és lippai kincstári, mind a szomszédos báró Nopcsa-féle keszinczi és a többi magán-erdőkben.

A hernyójárás, mint az Erdészeti Lapok fent idézett közleményéből látható, már 1906-ban, sőt 1905-ben vette kezdetét, amint azt akkor az erdőhatóság a közig. bizottságnak köteleesség-szerűen be is jelentette s az onnan vett utasításhoz képest nemcsak a pillék éjjeli tüzekkel való égetését, hanem saját kezdeményezésére a peteszedést úgy a lippai, mint a sistarovecki erdőgondnokságokban is végeztette.

De ámbár a hernyók a hidegtől és éhségtől tömérdek mennyiségben hullottak el, azért mégis a múlt évben érintetlenül maradt erdőrészekben még tömegesebb volt a hernyótojás lelerakása, olyannyira, hogy a petecsomók szedése a faértéket is túlhaladó költséggel járna, anélkül, hogy sikerre vezetne.

A temesmegyei gazdasági egyesület ama kívánsága tehát, hogy a petéket az erdőbirtokos irtsa ki, szemmel láthatólag végre nem hajtható.

Ezt azonban éppen kivihetlensége miatt a törvény sem kívánja.

Az erdőtörvény 14. és 15. §-a szerint ugyanis az erdőbirtokos az erdőrendészeti hatóság intézkedéseit végrehajtani tartozik ugyan, ahogy az a fentiből láthatólag meg is történt a múlt évben, de a rovarkárok megakadályozására fordítandó költség a megvédett erdőrészt egyévi állami adóját meg nem haladhatja. Sőt a mezőrendőri törvény végrehajtásáról szóló utasítás 55. §-a szerint az erdővel szomszédos gyümölcsös birtokosa, ha a hernyókat saját érdekében 30 méter széles területen az erdőben is irtani akarja, erre az engedélyt az illető községi előljárástól kérheti s az erdőtulajdonost az irtás foganatba vételéről előzetesen értesíteni tartozik.

Ezen előterjesztésre a földmivelésügyi miniszter ur utasította az erdőhatóságot, hogy a gyapjas pille hernyói károsítását a

kerületéhez tartozó erdőgondnokságokban figyeltesse meg és augusztus 31-éig tegyen kimerítő jelentést. Temes vármegye közigazgatási bizottsága pedig értesítette ugyancsak a főerdőhivatalt, hogy megkeresése folytán a kir. erdőfelügyelőség kiküldött képviselője folyó év május havában a lippai, dorgosi és sistarovecki erdőket ismételten bejárta s azon örvendetes jelenségről győződött meg, hogy valószínűleg a tavaszi hideg időjárás következtében a gyapjas pille hernyói rosszul keltek, nagyrészen fejletlenek maradtak, ennek következtében csak kisebb mértékben voltak képesek a fiatal ültetések és egyes erdőrészek lerágására.

Remélhető ebből, hogy a gyapjas pille a nevezett kincstári erdőkben a folyó évben elfog pusztulni s a költséges, erdőkben czélra alig vezető irtás szükségtelessé válik.

Ennek alapján a közigazgatási bizottság szintén elrendelte, hogy a főerdőhivatal a káros rovar fejlődését továbbra is figyelemmel kísérje és szerzett észleleteit a kir. erdőfelügyelőséggel közölje.

Ugyanezt a rendeletet kapta báró Nopcsa Elekné ujaradi jószágigazgatósága és a gróf Wimpfen örökösök charlottenburgi erdőhivatala.

A megfigyelések eredménye, a beérkezett jelentések alapján, mindkét irányban bejelentetett s azt kívánom én is az alábbiakban megismertetni.

1. A kladovai, solymos-milovai és valemarei erdőgondnokságokban, mint már fentebb említém, a hernyó károsítása egyáltalában nem volt észlelhető.

2. A tótváradi, berzovai és pécskai erdőgondnokságok területén csak szórványosan fordult elő. Pécskán a tölgyesekben csak néhány, itt-ott lerágott galy árulta el jelenlétét, a másik két erdőgondnokságban is igen kis mértékben mutatkozott és számbavehető kárt nem okozott.

3. A csálai erdőgondnokság csálai részeiben egyáltalában nem volt kár, míg a mondorlaki és csicséri fiatal erdőrészeket fele részben, a 22—25 éves Spatzenwaldot (veréberdő) azonban egészen lerágta a gyapjas pille hernyója.

Ez utóbbi körülmény okozta, hogy a Spatzenwald lekopasztott koronáin át akadály nélkül behatoló napfény a gyérités útján

levágott fák tuskóin és a felnyesett törzsek levágott alsó ágcsontjain dusan hajtó sarjakat fakasztott.

4. A lippai, sistarovecki és dorgosi erdőgondnokságok területén legtöbb kárt okozott az *Ocneria dispar* hernyója, amint az Konok Tamás lippai, Cseres Gyula sistarovecki és Hollós Ferencz dorgosi erdőgondnokok jelentései alapján az alábbiakból látható.

a) A lippai erdőgondnokságban a károsítás különösen a tölgyfiatalosokban, az új ültetésekben és a makkvetések fiatal csemetéiben volt jelentékeny, utóbbi helyeken annál inkább, mivel a fakadásra következő május és június havi idő szokatlanul forró (már májusban 34° C) és száraz volt s emiatt a rágott csemeték nem térhetvén magukhoz, sok kiveszett belőlük.

A magas erdőben a károsítás a múlt évinél kisebb volt és főleg csak a cserre szorítkozott. A lepkék rajzása sem volt oly élénk, mint a múlt esztendőben és feltűnően kevés volt a nőstény lepke, ezek sem voltak erőteljesek s az általuk rakott kevés petecsomó is feltűnő kicsi volt mind. Sőt a lerakott petecsomókból sem maradt meg sok: a czinkék és harkályok nagy pusztítást vittek véghez bennök. A hernyók kelése előtt megvizsgált petecsomók 15⁰/₀-ában dermestida-álczák találtattak, a kikelt hernyókat magukat pedig erősen megtizedelték a hihetetlen mennyiségben elszaporodott calosomák.

A veszély szünőfélben van, bár megszüntnek még nem tekinthető.

Megemlítést érdemel, hogy az ákáczosban kelt hernyók nyomban elvonultak onnan s az ákáczerdő ugyszólván érintetlen maradt.

b) A sistarovecki erdőgondnokság erdeiben a gyapjas pille hernyója szintén nagy kárt tett, de nem oly nagyot, mint a múlt évben.

A fonalán aláereszkedő, kikelt hernyócskát a szél minden irányban elvitte. Kifejlődésük azonban nem volt rendes, sokáig nem oszlottak szét s szétválásuk után is lassan fejlődtek, ami a kedvezőtlen időjárásnak tulajdonítható: a hideg, eső és köd jórészüket elpusztította.

Itt szintén a fiatal ültetésekben, hová a szél sodorta, tettek a hernyók először jelentékeny kárt. A kifejlődött hernyók száma azonban már megcsappant s így e korokban a rágás is csekélyebb

volt az erdőgondnokság legnagyobb részében; erősebb rágás leginkább az erdőszélek, utak mentén s a tisztások körül mutatkozott, főképpen megint a cserlombozaton.

Legnagyobb volt a károsodás a labasinczi Illincz nevű erdő-részben, hol a Vizma és Kryobora felé eső oldalon a *cser* egészen le volt rágva, a *magyar tölgy* is nagyobb részt. A Kizdia felé eső határon már kevesebb kár esett, de a cser itt is erősen meg lett támadva.

A bebábozás nagy csomókban történt, de úgy a bábokból, mint megelőzőleg a hernyókból is sok elpusztult. A kibujt pillék között, úgy mint Lippán, sok volt a him, a nősténye pedig nagyon kevés s emiatt a lerakott petecsomó sem sok.

Mindebből arra következtet az erdőgondnok, hogy a jövő évben még kisebb tömegben fog a hernyó fellépni, mint az idén.

c) A dorgosi erdőgondnokságnak a Sistaroveczcel határos A. gazd. oszt. tölgyeseiben lépett fel legtömegesebben az *Ocneria* dispar hernyója és sok cserfát teljesen lerágott. Innen keletre vándorolva, a Krassó-Szörény megyébe eső B. gazdasági osztály állományait lepte el, de számbavehető károsítást már nem okozott. Mindkét gazdasági osztályban a tölgyek ismét kiszökdültek, most csak a világosabb levélzet mutatja a rágás helyét.

A hernyó legelőször a fiatal *cserfákat*, azután a *kocsánytalan tölgyet*, majd a *magyar tölgyet* és csak ezek hijján a *bükköt* és *gyertyánt* támadta meg s ezek lekopasztása után *ment át az öreg egyedekre*, melyeknek leginkább a koronáját rágta le.

A megfigyelés adatai a következők:

	A. gazd. o.-ban	B. gazd. o.-ban
α) az első hernyók mutatkoztak ...	április 23-án	április 26-án
β) tömegesen mutatkoztak ...	május 3-án	május 10-én
γ) a bábozódás kezdete ...	junius 2-án	junius 14-én
δ) tömeges bebábozódás ...	junius 18-án	junius 18-án
ε) első lepke mutatkozott ...	junius 20-án	junius 28-án
η) tömeges rajzás ...	junius 30-án	julius 4-én
θ) első új petefolt mutatkozott ...	junius 24-én	julius 2-án
ι) tömegesen rakták petéiket ...	julius 6-án	julius 6-án

A hernyók károsítását és szaporodását a jelentés szerint is nagyban elősegítette a június hóban uralkodott nagy szárazság és állandóan derült időjárás.

A hernyókból egészségesnek mutatkozott 85⁰/₀, a bábokból 70⁰/₀. A kikelt lepkék ivaránya a himeknél 80⁰/₀, a nőstényeknél 20⁰/₀. A petefoltok száma a múlt évekhez képest itt is csekélyebb, körülbelül 70—80⁰/₀-kal s a foltok is sokkal kisebbek a tavalyiaknál.

A hasznos rovarok közül sok a *Calosoma sycophanta*, *Carabus*, *Ichneumonida* és *Crabronida*.

A hernyórágás okozta kár legfeljebb mint növedékveszteség fog mutatkozni és az is csekély mértékben.

Amint látjuk, minden tünet odamutat, hogy a hernyójárás, amely 1905 óta tart, végéhez közeleg s így megerősíti a németek tapasztalatát, hogy 3—4 év alatt betölti körforgását.

Jövőben azon kerületek, a tótváradi, berzovai és pécskai erdőgondnokságok érdemelnek nagyobb figyelmet, hol a gyapjas hernyó csak szórványosan mutatkozott, vajjon el fog-e itt jobban szaporodni, vagy a környéken elszaporodott hasznos rovarok már csirájában elfojtják a veszedelmet.

Némileg vigasztaló, hogy a hernyó a legkevésbé értékes cserfát támadja leginkább.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

FELHIVÁS

a „gr. Tisza Lajos“, a „Wagner Károly“, az „Erzsébet királyné“, a „Luczenbacher Pál alapítvány“-ból és a Faragó Béla-féle alapítványból kiosztandó segélyek ügyében.

Az Országos Erdészeti Egyesület fenn megnevezett öt jótékony alapítványából a folyó évi segélyek ez évi december hóban osztatnak ki. Az elsőnek a kamataiból az olyan önhibájukon kívül szorult helyzetbe jutott magyar erdőtisztek és erdészeti altisztek nyerhetnek anyagi támogatást, kik az Országos Erdészeti Egye-